Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2024/2807

23.4.2024

PRIPOROČILO SVETA (EU)

z dne 12. aprila 2024

o ekonomski politiki euroobmočja

(C/2024/2807)

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 136 v povezavi s členom 121(2) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik [1] in zlasti člena 5(2) Uredbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) št. 1176/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2011 o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij [2] in zlasti člena 6(1) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Gospodarstvo euroobmočja se je izkazalo za odporno na velike gospodarske šoke v zadnjih letih, kar je med drugim zrcalo močnega, usklajenega in pravočasnega odziva politik, vendar je v zadnjem času izgubilo zagon. Po znatnem okrevanju v letih 2021 in 2022 naj bi se rast v euroobmočju v letu 2023 upočasnila na 0,6 %. Čeprav se visoke cene večine življenjskih potrebščin in storitev umirjajo, so še vedno visoke in kljub padajočim cenam energije močno bremenijo gospodarstvo, zunanje povpraševanje pa ne zagotavlja močne podpore. Medtem pa je že mogoče zaznati posledice zaostrovanja denarne politike na gospodarstvo. Pozitivno je dejstvo, da trg dela ostaja močan, saj je stopnja brezposelnosti rekordno nizka, pri čemer obstajajo razlike med državami članicami in njihovimi regijami, stopnja udeležbe na trgu dela in zaposlenosti pa rekordno visoka, čeprav se pojavljajo znaki obračanja tega trenda. V letu 2024 se pričakuje postopno okrevanje rasti za 1,2 % zaradi nadaljnje rasti zaposlenosti in rasti realnih plač, medtem ko bo inflacija še naprej upadala. Na obete še vedno vplivajo velika negotovost in tveganja, povezana predvsem z razvojem vojne agresije Rusije proti Ukrajini ter razmerami na Bližnjem vzhodu po brutalnih in neselektivnih terorističnih napadih Hamasa na Izrael, ki bi lahko povzročili ponovne motnje v oskrbi z energijo, kar bi močno vplivalo na cene energije, in tveganja, povezana s strukturno upočasnitvijo na Kitajskem. Poleg tega bi se lahko tveganja, ki vplivajo na obete, povečala zaradi zapoznelega učinka politik, usmerjenih v boj proti inflaciji, in njihovih morebitnih posledic na gospodarsko aktivnost. Na obete vplivajo tudi strukturne spremembe, povezane zlasti z vse večjim vplivom podnebnih sprememb, o katerih pričajo ekstremne vremenske razmere ter požari v naravi in poplave, kakršnih še ni bilo.

(2) Skupna inflacija v euroobmočju se je po najvišji vrednosti, doseženi oktobra 2022, umirila, predvsem zaradi padajočih cen energije, pa tudi zaradi postopnega splošnega umirjanja pri drugih komponentah. Vendar je inflacija cen hrane in storitev še vedno visoka, kar zlasti občutijo najbolj ranljive skupine, inflacijski pritiski pa so v več državah članicah še vedno veliki. Inflacija naj bi se v letu 2024 znižala na 3,2 % in tako ostala nad ciljem Evropske centralne banke (ECB), ki znaša 2 %, v letu 2025 pa naj bi padla na 2,2 %. K procesu dezinflacije prispeva najhitrejše in največje povečanje obrestne mere ECB od vzpostavitve ekonomske in monetarne unije (EMU). Donosnost državnih obveznic v euroobmočju se je povečala, vendar so razmiki ostali razmeroma stabilni. ECB je večkrat izrazila svojo zavezo, da bo ohranjala visoke obrestne mere tako dolgo, kot je potrebno za znižanje inflacije do ciljne vrednosti, in pojasnila, da bo prihodnja denarna politika še naprej temeljila na pristopu na podlagi podatkov.

[1] UL L 209, 2.8.1997, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj.
[2] UL L 306, 23.11.2011, str. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

(3) Šok zaradi cen energije je zmanjšal stroškovno konkurenčnost v euroobmočju, zlasti v energetsko intenzivnejših državah članicah in industrijskih panogah. Do zdaj so negativni učinek višjih stroškov ublažila gibanja deviznih tečajev in začasni ukrepi, ki so jih vlade sprejele za podporo podjetjem in ranljivim gospodinjstvom. Vendar so visoki stroški energije skupaj z razlikami v energetski intenzivnosti gospodarstev držav članic in razlikami v njihovih virih energije ter razlike v tržnih strukturah in odzivih politik prispevali k velikim razlikam v inflaciji v euroobmočju. Kljub znižanju cen energije v letu 2023 so se te razlike v inflaciji do zdaj le delno zmanjšale. Poleg razpršenosti rasti plač v zadnjih dveh letih bi lahko nadaljnje razlike v cenah povzročile vrzeli v konkurenčnosti med državami članicami euroobmočja in prispevale k makroekonomskim neravnotežjem, ki bi lahko ogrozila pravilno delovanje euroobmočja. Zato je pomembno obravnavati vsa makroekonomska neravnotežja. Srednjeročno je sposobnost euroobmočja in držav članic za krepitev produktivnosti deloma odvisna od zmožnosti podpiranja inovacij in naložb. V zvezi s tem bi bilo gospodarstvo euroobmočja v slabšem položaju zaradi obetov glede cen in stroškov energije, ki bi lahko bili trajno višji od tistih v trgovinskih partnericah, vztrajne vrzeli v rasti produktivnosti v primerjavi s primerljivimi državami in vse večje nevarnosti geoekonomske razdrobljenosti.

(4) Sedanje makroekonomsko okolje, za katerega so značilni trajna negotovost, visoka inflacija in oslabljena konkurenčnost euroobmočja, zahteva ambiciozen program politike. Kratkoročno ostaja prednostna naloga zagotavljanje, da inflacija spet znaša 2 %, kar je cilj ECB. Poleg tega bi vztrajne razlike v stopnjah inflacije med državami članicami lahko povzročile razlike v konkurenčnosti. Fiskalna politika bi se morala izogibati povečanju inflacijskih pritiskov. Realni dohodek se je v letu 2022 zmanjšal, zato je bilo treba z gibanjem plač ublažiti izgubo kupne moči, zlasti pri zaposlenih z nizkimi dohodki. Hkrati bi morali javni organi pozorno spremljati sekundarne učinke na inflacijo in konkurenčnost ter jih upoštevati pri oblikovanju plač. Poleg tega ostaja ključnega pomena, da se omejijo tveganja za makrofinančno stabilnost in makroekonomski učinek zaostrenih pogojev financiranja. V prihodnje mora euroobmočje še naprej spodbujati vključujočo in trajnostno rast ter ohranjati svojo konkurenčnost na svetovni ravni, hkrati pa se mora izogibati nastajanju razlik znotraj območja. V zvezi s tem so ključnega pomena reforme in naložbe, tudi reforme in naložbe za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda ter odpornosti euroobmočja. Pravočasna in učinkovita vključitev socialnih partnerjev ter močan socialni dialog sta ključna za podporo oblikovanju politik in široko prevzemanje odgovornosti, ki spodbuja izvajanje.

(5) Po znatni ekspanziji v letih od 2020 do 2022, ki je bila povezana s krizo in prispevala k obvladovanju zunanjih šokov ter zaščiti ranljivih gospodinjstev in podjetjih, ki so sposobna preživeti, naj bi bila splošna fiskalna naravnanost v euroobmočju v letih 2023 in 2024 restriktivna, kar je skladno s potrebo po zmanjšanju javnega primanjkljaja in stopnje zadolženosti ter preprečevanju dodatnih inflacijskih pritiskov, hkrati pa naj bi zaradi velike negotovosti ostala prožna. Med letoma 2020 in 2022 je ekspanzivna fiskalna naravnanost euroobmočja v višini približno 4 % bruto domačega proizvoda (BDP) podpirala gospodarstvo v razmerah krize zaradi COVID-19 in rasti cen energije po obsežni vojaški invaziji Rusije v Ukrajini. V letih 2023 in 2024 naj bi se skupna fiskalna naravnanost spremenila v restriktivno, in sicer za 0,5 % BDP v obeh letih, predvsem zaradi skoraj popolne odprave energetskih ukrepov, povezanih s krizo. Splošna restriktivna fiskalna naravnanost, ki se pričakuje v letih 2023 in 2024, bo sčasoma prispevala k ponovni vzpostavitvi fiskalnih blažilnikov in s tem k večji vzdržnosti javnih financ. Zato je ključnega pomena zagotoviti, da se upoštevajo omejitve rasti neto odhodkov, ki jih priporoča Svet Evropske Unije (v nadaljnjem besedilu: Svet). Poleg potrebe po ohranitvi preudarne fiskalne strategije je treba ohranjati in po potrebi čim bolj povečati javne naložbe, zasebne naložbe pa nadalje spodbujati, da bi se podprli konkurenčnost, vključujoča in trajnostna dolgoročna rast ter pravičen zeleni in digitalni prehod. V letih 2023 in 2024 naj bi se javne naložbe v večini držav članic še povečale, in sicer z nadaljnjo podporo iz Mehanizma za okrevanje in odpornost, vzpostavljenim z Uredbo (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta ([3]) (v nadaljnjem besedilu: Mehanizem), ter drugih skladov Unije. Javne finance se soočajo tudi s pritiski, ki izhajajo iz visokih stroškov, kot so stroški zaradi staranja prebivalstva, obrambe in manj ugodne razlike med obrestnimi merami in rastjo. V okviru specifičnih priporočil za države je bilo več državam članicam euroobmočja priporočeno, naj sprejmejo ukrepe za izboljšanje vzdržnosti svojih pokojninskih in zdravstvenih sistemov ter sprejmejo davčne reforme. Izvajanje pregledov porabe kot rednega dela letnih in večletnih proračunskih postopkov bi pripomoglo k izboljšanju učinkovitosti in kakovosti javnofinančnih odhodkov. Pregledi porabe morajo imeti jasen obseg, pooblastila in metodologijo, njihove rezultate

([3]) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

pa je treba jasno sporočiti javnosti. Z ukrepi, ki obravnavajo agresivno davčno načrtovanje, izogibanje davkom in davčne utaje, lahko davčni sistemi postanejo tudi učinkovitejši in pravičnejši, hkrati pa podpirajo okrevanje in povečujejo prihodke.

(6) Skupni delež javnega dolga v BDP v euroobmočju naj bi se v obdobju 2023–2024 zmanjšal za skupno 2,8 odstotne točke in do konca leta 2024 dosegel 89,7 % BDP. Zmanjšanje je predvsem posledica nominalne rasti BDP, ki presega povprečno obrestno mero, ki se plačuje za neporavnani dolg. Vendar je dolg v več državah članicah še vedno visok, na splošno višje obrestne mere pa bodo postopoma prispevale k višjim stroškom servisiranja dolga, kar bo negativno vplivalo na dinamiko dolga, ob predpostavki, da je vse drugo nespremenjeno. Svet je decembra 2023 dosegel dogovor o svežnju o pregledu ekonomskega upravljanja, ki ga sestavljajo uredba Evropskega parlamenta in Sveta o učinkovitem usklajevanju gospodarskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97, Uredba Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1467/97 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem ter Direktiva Sveta o spremembi Direktive 2011/85/EU o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic. Cilj reforme okvira ekonomskega upravljanja je spodbujati realistične, trajne in postopne fiskalne prilagoditve, ki jih usmerjajo srednjeročni načrti za posamezne države, ter okrepiti trajnostno rast s spodbujanjem ustreznih reform in naložb.. Prenovljen okvir ekonomskega upravljanja bo zagotovil večjo jasnost in predvidljivost za prihodnjo fiskalno politiko, hkrati pa bo spodbudil vzdržnost dolga in gospodarsko rast.

(7) Neto stroški nujnih podpornih ukrepov, sprejetih za ublažitev gospodarskega in socialnega učinka zvišanja cen energije, so bili leta 2023 še vedno visoki, vendar so se v kontekstu padanja cen energije rahlo zmanjšali glede na njihovo najvišjo raven iz leta 2022. Komisija ocenjuje, da neto proračunski stroški takih nujnih podpornih ukrepov znašajo leta 2023 v euroobmočju 1,0 % BDP, kar je manj kot 1,3 % leta 2022. Kljub boljši usmerjenosti je bila skoraj polovica povezanih proračunskih stroškov v letu 2023 namenjena cenovnim ukrepom, ki niso usmerjeni v ranljiva gospodinjstva in podjetja. Pričakuje se, da bo večina ukrepov v letu 2024 postopno odpravljenih v skladu s pričakovano stabilizacijo cen energije. Če se bodo te ocene uresničile, bodo preostali proračunski stroški za euroobmočje kot celoto v letu 2024 znašali približno 0,2 % BDP. Če pa bi se cene energije ponovno zvišale na ravni, ki bi zahtevale nove ali stalne podporne ukrepe, bi morali biti taki podporni ukrepi usmerjeni v zaščito ranljivih gospodinjstev in podjetij ter fiskalno vzdržni, poleg tega pa ohranjati spodbude za varčevanje z energijo. Večja uporaba okoljske obdavčitve v skladu z načelom „onesnaževalec plača“, skupaj s postopnim opuščanjem subvencij za fosilna goriva, ki ne obravnavajo energetske revščine ali pravičnega prehoda, in drugih okolju škodljivih subvencij, bi lahko poleg energetskih ukrepov, povezanih s krizo, na splošno prispevala k povečanju fiskalnega manevrskega prostora za države članice euroobmočja.

(8) Ohranjanje dovolj visoke ravni visokokakovostnih javnih naložb lahko pomaga pritegniti zasebne naložbe, spodbuditi potencialno rast in konkurenčnost, podpreti zeleni in digitalni prehod ter okrepiti socialno in gospodarsko odpornost. V zvezi s tem je prednostna naloga celovito izvajanje reform in naložb v okviru Mehanizma ter skladov kohezijske politike. Izvajanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost je v polnem teku, vendar se napredek med državami članicami razlikuje, izvajanje pa je treba v nekaterih primerih pospešiti, da bi premostili nakopičene zamude. Od srede novembra je Komisija prejela 34 zahtevkov za plačilo od 19 držav članic euroobmočja in izplačala skupni znesek v višini 162,1 milijarde EUR v obliki nepovratnih sredstev in posojil. To vključuje 51,6 milijarde EUR, izplačanih v obliki predhodnega financiranja, in 110,5 milijarde EUR, izplačanih po tem, ko so bili mejniki in cilji doseženi. Izplačila v letu 2023 so bila nekoliko počasnejša od pričakovanega, kar je mogoče deloma pripisati dejstvu, da se države članice zaradi sprememb glede dodeljevanja nepovratnih sredstev, novih zahtevkov za posojila in uvedbe poglavij REPowerEU osredotočajo na revizijo svojih nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost. Od začetka krize zaradi COVID-19 je bilo v okviru kohezijske politike, in sicer Evropskega sklada za regionalni razvoj, Kohezijskega sklada, Evropskega socialnega sklada in pobude za zaposlovanje mladih, državam članicam euroobmočja izplačanih skoraj 120 milijard EUR. V okviru vmesnega pregleda kohezijske politike bodo imele države članice priložnost pregledati programe kohezijske politike in dodeliti sredstva za zadostitev najnujnejših potreb in reševanje novih izzivov. Cikel evropskega semestra 2024 bo zagotovil usmeritve za vmesni pregled in pomagal usmerjati financiranje glede na socialno-ekonomske razmere in izzive v državah članicah in njihovih regijah, hkrati pa še naprej spodbujal dopolnjevanje z Mehanizmom ter drugimi skladi Unije.

(9) Spodbujanje zasebnih naložb, inovacij ter razvoja spretnosti je ključno za povečanje produktivnosti in krepitev konkurenčnosti euroobmočja, zlasti v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu. K spodbujanju zasebnih naložb bi pripomogla odprava ovir za naložbe, tudi z reformami, ki racionalizirajo in digitalizirajo postopke načrtovanja, izdajanja dovoljenj in druge upravne postopke. K temu lahko prispevajo tudi industrijska politika in politike, usmerjene na stran ponudbe, in sicer s podpiranjem naložb, ohranjanjem konkurenčnosti in preprečevanjem tveganj, povezanih s prevelikim zanašanjem na omejeno število tretjih držav, kar zadeva ključne tehnologije, surovine in industrijske vložke. Komisija je kot del industrijskega načrta v okviru zelenega dogovora za neto ničelno dobo predstavila več pobud za okrepitev strateških sektorjev, vključno s predlogom uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira ukrepov za krepitev evropskega ekosistema proizvodnje proizvodov neto ničelnih tehnologij (kt o neto ničelni industriji), predlogom uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za zagotavljanje zanesljive in trajnostne oskrbe s kritičnimi surovinami ter spremembi uredb (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 in (EU) 2019/1020 ter predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi platforme za strateške tehnologije za Evropo (STEP) in spremembi Direktive 2003/87/ES, uredb (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) št. 1303/2013, (EU) št. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 in (EU) 2021/241 (v nadaljnjem besedilu: predlog STEP). Finančno podporo za potreben prehod v zasebnem sektorju zagotavljata tudi sklad za inovacije in sklad za modernizacijo. Poleg tega je Komisija s sprejetjem začasnega okvira za krizne razmere in prehod za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu po agresiji Rusije proti Ukrajini državam članicam omogočila, da uporabijo prožnost, predvideno v pravilih o državni pomoči, za podporo ukrepom v sektorjih, ki so ključni za prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo. Medtem ko so države članice euroobmočja sprejele ukrepe za podporo sektorjem, ki so bili najbolj izpostavljeni energetski krizi, in zelenemu prehodu, se o takih ukrepih na splošno odloča na nacionalni ravni, zaradi česar obstaja tveganje izkrivljanja enakih konkurenčnih pogojev na notranjem trgu. Cilj predloga STEP je obravnavati povečano potrebo po javnih naložbah v Uniji v take kritične tehnologije, da bi spodbudili veliko višje zasebne naložbe, s čimer bi pomagali zaščititi kohezijo in notranji trg. Za vključujoče, konkurenčno in odporno gospodarstvo euroobmočja so ključni močni kapitalski trgi. Poglobljena unija kapitalskih trgov bi pomagala mobilizirati potrebno zasebno financiranje za zeleni in digitalni prehod, zmanjšati razdrobljenost in izboljšati dostop do financiranja. Evropski svet je februarja 2023 pozval Svet in Evropski parlament, naj pospešita izvajanje akcijskega načrta za unijo kapitalskih trgov, tako da pospešita in dokončata delo v zvezi z zakonodajnimi predlogi na tem področju. Euroskupina si je maja 2023 zastavila cilj, da do marca 2024 doseže dogovor o področjih, na katerih bi morala Komisija razmisliti o nadaljnji poglobitvi unije kapitalskih trgov. Komisija je v okviru dela v zvezi z EMU leta 2023 predložila paket predlogov o pravnem okviru za digitalni euro, ki ga sestavljajo predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o eurobankovcih in eurokovancih kot zakonito plačilno sredstvo, predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o opravljanju storitev z digitalnim eurom s strani ponudnikov plačilnih storitev s sedežem v državah članicah, katerih valuta ni euro, in spremembi Uredbe (EU) 2021/1230 Evropskega parlamenta in Sveta ter predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi digitalnega eura.. Digitalni euro, ki bi dopolnjeval gotovino, denominirano v eurih, bi podprl digitalizacijo gospodarstva in inovacije na področju plačil malih vrednosti, hkrati pa zmanjšal razdrobljenost plačil po vsej Uniji. Digitalni euro bi uvedel novo možnost uporabe netveganega centralnobančnega denarja v evropskih plačilnih storitvah. Olajšal bi tudi čezmejna plačila ter prispeval h krepitvi mednarodne vloge eura in odprte strateške avtonomije Unije.

(10) Kljub upočasnjenemu zagonu rasti je trg dela še vedno odporen. Zaposlenost se je v razmerah pomanjkanja delovne sile in spretnosti ter vse večjega trenda kopičenja delovne sile v podjetjih v letu 2023 skupaj z delovnim časom še naprej povečevala. Čeprav so bile države članice na splošno uspešne, so nekatere skupine na trgu dela še vedno premalo zastopane, vključno z ženskami, mladimi ter nizkokvalificiranami osebami in invalidi. Aktivne politike trga dela imajo, skupaj z zagotavljanjem kakovostne in cenovno dostopne vzgoje in varstva predšolskih otrok ter dolgotrajne oskrbe, ključno vlogo pri spodbujanju udeležbe ter podpiranju zagotavljanja in pridobivanja spretnosti, tudi za zeleni in digitalni prehod, kar dolgoročno pozitivno vpliva na rast potencialnega proizvoda in konkurenčnost. Spodbujanje boljših delovnih pogojev in dopolnjevanje izkoriščanja potenciala talentov iz Unije, upravljane zakonite migracije iz tretjih držav ter zagotovitev spoštovanja in uveljavljanja delavskih in socialnih pravic lahko pomagajo odpraviti pomanjkanje spretnosti in delovne sile. Države članice euroobmočja so leta 2022 državljanom iz tretjih držav za namene zaposlovanja izdale 664 000 prvih delovnih dovoljenj, to število pa se je v predhodnih desetih letih skoraj potrojilo.

(11) Zaradi visoke inflacije in nezadostne ponudbe delovne sile na trgu dela so se nominalne plače v letu 2022 (+ 4,8 %) in v prvih mesecih leta 2023 zvišale. Čeprav je to delno ublažilo izgubo kupne moči, nominalna rast plač ni sledila inflaciji (- 3,7 % za realne plače v letu 2022). Nominalna rast plač bo v letih 2023 in 2024 verjetno visoka, realne plače pa naj bi se zmerno povečale, kar bo okrepilo domače povpraševanje. Hkrati lahko pričakovana rast plač vpliva na cene blaga z močno komponento domačega dela, kot so storitve, čeprav bi bilo vpliv na cene mogoče ublažiti, če bi se pretekla povečanja dobičkov na enoto proizvoda izničila. V primeru, da ni ustreznega povečanja produktivnosti, bi lahko višje plače vplivale tudi na konkurenčnost, trajne razlike v euroobmočju pa bi lahko med drugim povzročile makroekonomska neravnotežja. Zato bi morali dogovori o plačah v skladu z nacionalnimi praksami in ob upoštevanju vloge socialnih partnerjev poleg sektorske in nacionalne dinamike ustrezno odražati tudi gibanja v euroobmočju.

(12) Zvišanje življenjskih stroškov, ki je predvsem povezano z energetsko krizo in s tem povezanim poslabšanjem v smislu trgovine, je negativno vplivalo na realne dohodke in imelo znatne socialne posledice. Leta 2022 so se za 17,5 % zvišale cene stanovanj, vode, električne energije, plina in drugih goriv, za 10,5 % cene hrane in brezalkoholnih pijač, cene prometa pa za 11,2 %. Gospodinjstva z nizkimi dohodki so trpela zaradi posebno velikih prilagoditev življenjskih stroškov. V več kot polovici držav članic euroobmočja so se kljub gibanju nominalnih plač in podpornim mehanizmom povečali materialna in socialna prikrajšanost ter energetska revščina. V več državah članicah je povečanje življenjskih stroškov nesorazmerno prizadelo starejše ljudi in ljudi, ki živijo na podeželju.

(13) Bančni sektor euroobmočja se je izkazal za odpornega kljub različnim obdobjem povečanih pretresov na trgu. Zdaj je dobro kapitaliziran in dobičkonosen, kar potrjujejo obremenitveni testi na ravni celotne Unije za leto 2023, ki jih je opravil Evropski bančni organ, ustanovljen z Uredbo (EU) št. 1093/2010 Evropskega parlamenta in Sveta ([4]). Z zaostrovanjem monetarnih in posojilnih standardov se kreditni tokovi v zasebni sektor izrazito upočasnjujejo. V prihodnje obstaja tveganje slabše kakovosti sredstev, če bi se makroekonomski obeti močno poslabšali, obrestne mere pa bi daljše obdobje ostale visoke. Hkrati se lahko sektor nebančnega finančnega posredništva sooča z ranljivostmi. V razmerah zaostrenih pogojev financiranja bodo pravočasno spremljanje tveganj, proaktivno sodelovanje z dolžniki in aktivno upravljanje nedonosnih posojil pomembni za ohranjanje sposobnosti finančnega sektorja za financiranje gospodarstva. Lahko se pojavijo tudi druga tveganja za finančne trge. Zlasti lahko višje premije za tveganje ob zaostrovanju likvidnostnih pogojev privedejo do večjega in potencialno neurejenega popravka cen sredstev. Pozorno je treba spremljati tudi sedanje prilagajanje na trgu stanovanjskih in poslovnih nepremičnin. Naraščajoče obrestne mere in vse slabše zmogljivosti za servisiranje dolga lahko privedejo do znatnih popravkov cen nepremičnin in spodbudijo finančno nestabilnost.

(14) V izjavi z vrha držav euroobmočja iz marca 2023 so voditelji in voditeljice euroobmočja ponovno poudarili zaveze o dokončanju bančne unije v skladu z izjavo Euroskupine z dne 16. junija 2022. Ob upoštevanju tega je Komisija aprila 2023 predložila predlog o reformi okvira za upravljanje bančnih kriz in jamstva za vloge. Namen navedenega predloga je vzpostaviti okvir, primeren za propadajoče banke vseh velikosti in poslovnega modela, vključno z manjšimi akterji, ter tako ohraniti finančno stabilnost, čim bolj zmanjšati uporabo javnih sredstev in okrepiti zaupanje vlagateljev. Euroskupina se je zavezala, da bo nato pregledala stanje bančne unije in sporazumno opredelila možne nadaljnje ukrepe v zvezi z drugimi nerešenimi elementi za okrepitev in dokončanje bančne unije. Poleg tega bi odpornost euroobmočja dodatno okrepila ratifikacija revidirane Pogodbe o ustanovitvi evropskega mehanizma za stabilnost, ki bi omogočil uvedbo skupnega varovalnega mehanizma za enotni sklad za reševanje, vzpostavljenega z Uredbo (EU) št. 806/2014 Evropskega parlamenta in Sveta ([5]) –

([4]) Uredba (EU) št. 1093/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o ustanovitvi Evropskega nadzornega organa (Evropski bančni organ) in o spremembi Sklepa št. 716/2009/ES ter razveljavitvi Sklepa Komisije 2009/78/ES (UL L 331, 15.12.2010, str. 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1093/oj).

([5]) Uredba (EU) št. 806/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. julija 2014 o določitvi enotnih pravil in enotnega postopka za reševanje kreditnih institucij in določenih investicijskih podjetij v okviru enotnega mehanizma za reševanje in enotnega sklada za reševanje ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1093/2010 (UL L 225, 30.7.2014, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj).

PRIPOROČA, da države članice euroobmočja v obdobju od leta 2024 do leta 2025 vsaka posebej, med drugim z izvajanjem svojih nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, in skupaj v okviru Euroskupine, ukrepajo tako, da:

1. sprejmejo usklajene in preudarne fiskalne politike, da ohranijo dolg na preudarni ravni ali da se deleži dolga prepričljivo zmanjšajo; medtem ko bi morale politike zaradi prevladujoče negotovosti ostati prožne, dosežejo splošno restriktivno fiskalno naravnanost v euroobmočju v skladu s priporočili Sveta za posamezne države ter tako okrepijo vzdržnost javnih financ in se izognejo podžiganju inflacijskih pritiskov; čim prej v letu 2024 odpravijo nujne podporne ukrepe povezane z energijo in s tem povezane prihranke uporabijo za zmanjšanje primanjkljajev; razvijejo fiskalne strategije za doseganje preudarnega srednjeročnega fiskalnega položaja in okrepitev vzdržnosti dolga, kjer je to potrebno, in sicer z odločno, diferencirano, postopno in realistično konsolidacijo v kombinaciji z visokokakovostnimi javnimi naložbami in reformami, zlasti za doseganje višje trajnostne rasti in povečanje odpornosti euroobmočja na prihodnje izzive; po potrebi v te strategije vključijo ukrepe za nadaljnje povečanje učinkovitosti in kakovosti javnofinančnih odhodkov ter izboljšanje vzdržnosti in ustreznosti pokojninskih sistemov ter sistemov zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe;

2. ohranijo visoko raven javnih naložb, da bi podprle zeleni in digitalni prehod ter okrepile produktivnost in konkurenčnost ter spodbudile gospodarsko in socialno odpornost; zagotovijo neprekinjeno, hitro in učinkovito izvajanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, tudi poglavij REPowerEU; v celoti izkoristijo programe kohezijske politike in zagotovijo, da se pri vmesnem pregledu programov kohezijske politike med drugim upoštevajo novi izzivi in priporočila, opredeljeni v evropskem semestru, in napredek pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, ne da bi se pri tem zmanjšale njihove splošne ambicije;

3. v skladu z nacionalnimi praksami in ob upoštevanju vloge socialnih partnerjev podpirajo gibanja plač, ki blažijo padec kupne moči, zlasti za osebe z nizkimi dohodki, pri čemer ustrezno upoštevajo tveganja za inflacijo in dinamiko konkurenčnosti ter se izogibajo trajnim razlikam v euroobmočju; spodbujajo izpopolnjevanja in preusposabljanja, tudi za zeleni in digitalni prehod; izvajajo aktivne politike trga dela za odpravo pomanjkanja delovne sile in spretnosti ter povečanje produktivnosti in rasti; spodbujajo boljše delovne pogoje, da bi privabili in zadržali delavce, s čimer bi odpravili pomanjkanje delovne sile; sprejmejo ukrepe za olajšanje upravljanih zakonitih migracij delavcev iz tretjih držav v deficitarnih poklicih, ki dopolnjujejo izkoriščanje potenciala talentov iz Unije; zaščitijo in okrepijo ustrezne in vzdržne sisteme socialne zaščite in vključevanja; zagotovijo učinkovito vključevanje socialnih partnerjev v oblikovanje politik in okrepijo socialni dialog;

4. odpravijo ovire za naložbe, da se zmanjša obstoječa vrzel v naložbah za zeleni in digitalni prehod; izboljšajo dostop do financiranja, zlasti za inovativna podjetja in mala in srednje velika podjetja, z napredkom pri poglabljanju in krepitvi unije kapitalskih trgov; zagotovijo, da je javna podpora zadevnim strateškim sektorjem ciljno usmerjena brez izkrivljanja enakih konkurenčnih pogojev na notranjem trgu ter da se okrepita konkurenčnost euroobmočja in odprta strateška avtonomija Unije; še naprej krepijo mednarodno vlogo eura in nadaljujejo z delom v zvezi z digitalnim eurom;

5. ohranijo makrofinančno stabilnost in kreditne kanale za gospodarstvo ter preprečijo tveganje za finančno razdrobljenost; spremljajo tveganja, povezana z zaostrenimi pogoji financiranja, zlasti tista, povezana s kakovostjo sredstev in morebitnimi popravki cen sredstev, tudi na nepremičninskih trgih; spremljajo razvoj bančnega sektorja in nebančnega finančnega posredništva, da se prepreči kopičenje sistemskega tveganja in negativnih učinkov prelivanja na gospodarstvo; dokončajo bančno unijo z nadaljnjim delom v zvezi z vsemi nerešenimi elementi;

6. pri nadaljnjih ukrepih za poglobitev ekonomske in monetarne unije (EMU) bi bilo treba upoštevati izkušnje, pridobljene pri oblikovanju in izvajanju celovitega odziva ekonomske politike Unije na krizo zaradi COVID-19; napredek pri poglabljanju EMU bi bilo treba nadaljevati ob polnem spoštovanju notranjega trga Unije ter na odprt in pregleden način za države članice, ki niso v euroobmočju.

V Luxembourgu, 12. aprila 2024

Za Svet

predsednik/predsednica

V. VAN PETEGHEM